

Wyrok z dnia 16 marca 2007 r., III CSK 381/06

Błędne oddalenie przez sąd skargi na czynność komornika, która spowodowała szkodę, nie wyłącza odpowiedzialności odszkodowawczej komornika na podstawie art. 23 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm.).

Sędzia SN Dariusz Zawistowski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Józef Frąckowiak

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Ewy G. i Janusza G. przeciwko Andrzejowi G., Mirosławowi S. i Skarbowi Państwa – Sądowi Rejonowemu w R. o zapłatę, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 marca 2007 r. skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 9 maja 2006 r.

uchylił zaskarżony wyrok w zakresie, w którym oddalono w części apelację powodów oraz orzeczono o kosztach procesu i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w Radomiu wyrokiem z dnia 7 grudnia 2005 r. oddalił powództwo o zapłatę wniesione przez Ewę G. i Janusza G. przeciwko Andrzejowi G., Mirosławowi S. i Skarbowi Państwa, ustalając, że Bank PKO S.A., wystawił przeciwko powodom bankowy tytuł egzekucyjny, a następnie skierował egzekucję do ich nieruchomości. Postępowanie egzekucyjne prowadził komornik sądowy Mirosław S., który wyznaczył do dokonania wyceny nieruchomości biegłego Andrzeja G., który oszacował wartość nieruchomości powodów na kwotę 140 725 zł. Wcześniej sporządzona wycena, przeprowadzona w celu uzyskania kredytu bankowego, opiewała na kwotę 422 600 zł. Powodowie złożyli skargę na opis i

oszacowanie nieruchomości, które zostały oparte na opinii biegłego Andrzeja G. O złożeniu skargi powiadomili komornika oraz złożyli wniosek o wstrzymanie licytacji do czasu rozpoznania skargi. Mimo to nieruchomość powodów została sprzedana w dniu 29 maja 2003 r., a więc przed rozpoznaniem skargi. W dniu 16 października 2003 r. zapadło postanowienie o przysądzeniu własności nieruchomości, a zażalenie powodów na to postanowienie zostało oddalone, podobnie jak wniesiona w tej sprawie kasacja.

Sąd pierwszej instancji uznał, że nie ma przesłanek przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej komornika, przewidzianych w art. 23 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm. – dalej „u.k.s.e.”). Dopuścił się on wprawdzie uchybienia polegającego na przeprowadzeniu licytacji przed uprawomocnieniem się opisu i oszacowania nieruchomości, jednakże licytacja przeprowadzona bez zachowania terminu określonego w art. 952 k.p.c. była ważna. Ponadto skarga na opis i oszacowanie została oddalona, zgodnie zaś z poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy, oddalenie skargi na czynność komornika powoduje, że szkody nie można wiązać z działaniem komornika, lecz z orzeczeniem sądu. Wyłączało to również odpowiedzialność solidarną Skarbu Państwa związaną z działaniem komornika. (...)

Sąd Apelacyjny w Lublinie po rozpoznaniu apelacji powodów uchylił zaskarżony wyrok w części, w której oddalono powództwo w stosunku do pozwanego Andrzeja G. i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Radomiu, a dalej idącą apelację oddalił. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego oraz ocenę prawną roszczenia wobec komornika oraz Skarbu Państwa, podkreślając, że przy ocenie zasadności powództwa wobec Skarbu Państwa należało uwzględnić, iż sąd w procesie o zasądzenie odszkodowania jest związany prawomocnym orzeczeniem wydanym w postępowaniu stanowiącym według powodów źródło szkody. (...)

Skarga kasacyjna powodów wniesiona od części wyroku, którym oddalono ich apelację, została oparta na obydwu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. Powołując się na zarzuty naruszenia art. 77 ust.1 Konstytucji, art. 23 u.k.s.e., art. 415 k.c., a także art. 769, 385, art. 386 § 4, art. 382, art. 391 § 1 w związku z art. 177 § 1 pkt 4, art. 222, 233 § 1, art. 316 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c. oraz nieważność postępowania spowodowaną pozbawieniem powodów możliwości obrony ich praw, skarżący wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go

wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu i przekazanie sprawy temu Sadowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

O ile Sąd Apelacyjny zasadnie przyjął, że podstawę odpowiedzialności komornika stanowił art. 23 u.k.s.e. w brzmieniu obowiązującym w czasie prowadzenia przez komornika czynności egzekucyjnych, tj. przed zmianą dokonana ustawą z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 236, poz. 2356), o tyle błędna była ocena, że na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 stycznia 2004 r., SK 26/03 (OTK-A Zb.Urz. 2004, nr 1, poz. 3) został ograniczony zakres odpowiedzialności odszkodowawczej komorników. W skardze kasacyjnej trafnie podniesiono, że to orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego miało inny skutek; odpowiedzialność odszkodowawcza komorników została dostosowana do zasad odpowiedzialności za szkody spowodowane działaniem władzy publicznej. W konsekwencji odpowiedzialność odszkodowawcza komorników oparta na podstawie art. 23 u.k.s.e. zachodzi w wypadkach wyrządzenia przez nich szkody działaniami sprzecznymi z prawem, niezależnie od winy wymaganej na zasadach ogólnych (art. 415 k.c.).

W skardze kasacyjnej podniesiono również trafnie, że Sąd drugiej instancji, przyjmując, iż w związku z oddaleniem skargi na opis i oszacowanie nieruchomości szkoda nie może być wiązana z działaniem komornika, lecz z orzeczeniem sądu, nie rozważył należycie źródła szkody. W pierwszym rzędzie nie można podzielić zaaprobowanej przez ten Sąd oceny, że przeprowadzenie licytacji z naruszeniem art. 952 k.p.c., tj. przed uprawomocnieniem się opisu i oszacowania i upływem terminu określonego w tym przepisie, stanowiło jedynie „ pewne uchybienie” ze strony komornika. Było to działanie bezprawne, co wymagało dokonania oceny, czy szkoda powodów pierwotnie pozostaje w związku przyczynowym z tym wadliwym działaniem komornika. Sąd Apelacyjny pominął również, że oddalenie skargi na opis i oszacowanie nieruchomości nastąpiło już po przeprowadzeniu licytacji przez komornika. Stan faktyczny był zatem odmienny niż w sprawie, w której zapadł wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 1999 r., II CKN 423/98; działanie komornika, z którego wynikała szkoda, miało miejsce po oddaleniu skargi na czynność komornika.

Ponadto należy przyjąć, że pogląd traktujący jako zasadę wyłączenie odpowiedzialności komornika w wypadku czynności zaskarżonych skargą i zdziałanych po jej oddaleniu przez sąd, prezentowany przez Sąd Najwyższy także w wyrokach z dnia 7 października 1977 r. (I CR 362/77, OSNCP 1978, nr 8, poz. 142) i z dnia 20 stycznia 2005 r., III CK 169/04 (nie publ.), utracił aktualność w stanie prawnym, w którym odpowiedzialność odszkodowawcza komorników opiera się na art. 23 u.k.s.e. Powołane orzeczenia zapadły na gruncie art. 769 k.p.c., który przewidywał m.in., że przesłanką odpowiedzialności komornika za szkodę wyrządzoną przy prowadzeniu czynności egzekucyjnych jest niemożność zapobieżenia szkodzie za pomocą środków przewidzianych w kodeksie postępowania cywilnego. Przepis ten uzależniał więc odpowiedzialność komornika za jego wadliwe działania w postępowaniu egzekucyjnym od zakwestionowania ich za pomocą środków przewidzianych w kodeksie postępowania cywilnego (np. skargi na czynności komornika, powództwa przeciwegzekucyjnego, wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego), a wykorzystanie takiego trybu postępowania stanowiło niezbędną przesłankę ich odpowiedzialności za szkodę. Jeżeli zatem poszkodowany skorzystał z właściwego środka dla zapobieżenia szkodzie, np. skargi na czynności komornika, która została błędnie oddalona przez sąd, to przesłanka w postaci niemożliwości zapobieżenia szkodzie istotnie nie była związana z wadliwym działaniem komornika. W tym wypadku niemożliwość zapobieżenia szkodzie była wynikiem błędnego orzeczenia sadu, a nie stanu, w którym poszkodowany nie mógł podjąć odpowiednich środków, by zapobiec szkodzie spowodowanej wadliwym działaniem komornika.

W obecnym stanie prawnym, w którym zaskarżenie wadliwych czynności komornika nie jest warunkiem jego odpowiedzialności za szkodę, brak podstaw do jej wyłączenia w każdym przypadku błędnego oddalenia przez sąd skargi na dokonanie czynności, która spowodowała szkodę. Zmieniony stan prawny wymaga dokonywania oceny istnienia związku przyczynowego pomiędzy bezprawnym działaniem komornika a wystąpieniem szkody na zasadach ogólnych. Jeżeli istnieje związek przyczynowy między wadliwą czynnością komornika a szkodą, to zasada odpowiedzialności wynikająca z art. 23 u.k.s.e. przemawia za przyjęciem odpowiedzialności odszkodowawczej komornika. (...)

Uwzględniając, że skarga kasacyjna była w części uzasadniona, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie.